

Internetne volitve v Sloveniji?

<http://www.elektronske-volitve.si>

Posvet o elektronskih volitvah v petek, 19. oktobra 2007, od 10. – 15. ure
v Veliki dvorani na Fakulteti za družbene vede.

Matej Kovačič, Jožko Škrablin
Fakulteta za družbene vede

(CC) 2007

Delo je izdano pod Creative Commons licenco: "Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Deljenje pod enakimi pogoji 2.5 Slovenija". Celotno pravno besedilo licence je dostopno na spletni strani: <<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/si/legalcode>>, ali na poštnem naslovu: Inštitut za intelektualno lastnino, Streliška 1, 1000 Ljubljana.

E-volitve, i-volitve...

- **Elektronske volitve** (e-volitve): volilci lahko glasujejo s pomočjo elektronske naprave na klasičnem volišču (lahko kateremkoli).
- **Internetne volitve** (i-volitve): volilci lahko glasujejo preko interneta. Volilci obišejejo posebno volilno spletno stran, kjer se elektronsko identificirajo in oddajo svoj glas.
- Gre pri i-volitvah res zgolj za spremembo "medija" oz. infrastrukture?
- Ali morda sprememba "medija" za sabo potegne tudi spremembo samega koncepta glasovanja?

Razlogi za i-volitve

- Hitrejše in bolj natančno štetje glasovnic, na dolgi rok nižja cena izvedbe glasovanja.
- **I-volitve so "in"**: večja učinkovitost, modernizacija glasovalnega procesa, gre za nadaljevanje informatizacije vseh ostalih storitev, vlada in politika se skušata predstaviti kot moderni oz. se želimo uveljaviti kot e-nacija,...
- **I-volitve so pripomoček, ki lahko zaustavi trende upada zanimanja za volitve in za demokratični proces**: dvig volilne udeležbe, olajšan dostop do volišča naj bi okrepil in izboljšal demokratični proces.

Povečanje volilne udeležbe?

- Tiha predpostavka: pomemben ali celo bistven razlog za upad volilne udeležbe naj bi bilo dejstvo, da se volilcem ne ljubi hoditi na volišče. (???)
- Ali internetni dostop do volišča vpliva na povečanje volilne udeležbe?
- *Poročilo ženevskega kantona o elektronskih volitvah* iz julija 2007 na strani 2 navaja podatek, da je bil v Švici odstotek i-volilcev med leti od 2002 do 2006 na osmih volitvah redno okrog 20%, med temi dvajsetimi odstotki pa je bilo med 5 do 10% takšnih volilcev, ki prej niso volili. **To v celotni populaciji pomeni 1 do 2% povečano volilno udeležbo, kar je razmeroma malo.**

Povečanje volilne udeležbe?

- Estonija 2007: elektronsko je preko interneta svoj glas na volitvah oddalo 3,4% vseh, ki so volili. Podatkov o "novih" volilcih pa ni.

1992: 67,84%

1995: 69,06% (↗ +1,22)

1999: 57,43% (↘ -11,63)

2003: 58,20% (↗ +0,77)

2007: 61,91% (↗ +3,71)

- V Estoniji ima pametne kartice s certifikati 90% volilnih upravičencev. Pet let izkušenj s karticami.
- V Sloveniji je leta 2006 imelo digitalne certifikate le dobrih 36% aktivnih mesečnih uporabnikov interneta, SIGEN-CA manj kot 10%.

Elektronske storitve in internetno glasovanje – dva različna problema

- Pri elektronskem poslovanju se varnost transakcij zagotavlja z zagotavljanjem istovetnosti in preverjanjem identitete.
- *“Finančnim transakcijam so priložena imena: kdo dobi denar, kdo ga izgubi. Glasovnice nosijo le informacijo o prejemniku: celoten smisel tajne glasovnice je v tem, da se odstrani ime volilca. Zaradi tega je sistem veliko težje zaščititi pred zlorabo, veliko težje je ugotoviti zlorabo, če do nje pride in veliko težje je identificirati napadalca in ga zapreti”* (Schneier, 2001 - Internet Voting vs. Large-Value e-Commerce).

Elektronske storitve in internetno glasovanje – dva različna problema

- Gre za drugačen tip varnostnega problema.
- Varnost elektronskih finančnih transakcij je zagotovljena z zmožnostjo revizije izvedenih transakcij, ki je mogoča zaradi **identifikacijskih podatkov**.
- Pri uporabi informacijsko komunikacijske tehnologije za namene i-volitev gre za **netipično uporabo te tehnologije**.
- + Obvezna hramba prometnih podatkov (*Zakon o elektronskih komunikacijah*, člani 107 do 107. e).

Elektronske storitve in internetno glasovanje – dva različna problema

- **Različna pogostost uporabe** tehnologije za izvajanje finančnih transakcij ter elektronskih volitev.
- *“Volilni sistemi so v uporabi redko, največ nekajkrat na leto. Sistemi, ki so v uporabi vsak dan se izboljšujejo, ker ljudje nanje postanejo navajeni, odkrijejo napake in se spomnijo izboljšav.”* (Schneier, 2004 - Getting Out the Vote: Why is it so hard to run an honest election?).

Sistem i-volitev ni transparenten

- Za razumevanje "delovanja" klasične volilne skrinjice ni potrebno praktično nikakršno predznanje.
- Povprečen volilec, član volilnega odbora ali zaupnik na volišču **pa nima ustreznega znanja** za podrobno razumevanje delovanja sodobnih komunikacijsko informacijskih sistemov.
- Ti sistemi so **kompleksni**, kar jim **zmanjšuje transparentnost** pa tudi samo **varnost**.
- Elektronski volilni sistem je za povprečnega posameznika v bistvu "**črna škatla**".

Sistem i-volitev ne zagotavlja anonimnosti sam po sebi

- Elektronski volilni imenik – vsebuje podatke o tem, kdo je volil.
- Sistem “dvojnih elektronskih ovojníc” sam po sebi ne zagotavlja anonimnosti. Tajnost glasovanja dosežemo z **anonimizacijo glasovnic**.
- Vprašanje **zaupanja** v posestnika šifrirnega ključa oziroma upravitelja informacijsko komunikacijskega sistema!
- Uporaba nove tehnologije odpira nove probleme, ki pa jih ne rešujemo s tehnologijo, pač pa z **dodatnimi pravnimi in organizacijskimi pravili**.

Pri internetnih volitvah volilcu ni zagotovljeno varno volilno okolje

- Varnost terminalne opreme uporabnikov?
- Volilni molk?
- Če volišče "preselimo" v dnevno sobo, odgovornost za zagotovitev varnega volilnega okolja država **preloži** na volilca.
- Možnosti za preprodajo glasov, volilec lahko dokaže kako je volil, lahko pride do kršitev tajnosti glasovanja (opazovanje volilca), zloraba digitalnega certifikata (umrle osebe, nevolilci)...

Pri internetnih volitvah volilcu ni zagotovljeno varno volilno okolje

- Uvedba nove tehnologije je odprla nove možnosti zlorab, te nove probleme pa zopet ne rešujemo s tehnologijo, pač pa s pravnimi in organizacijskimi pravili.
- Predlagani sistem, ki opredeljuje možnost večkratnega elektronskega in v končni fazi še klasičnega glasovanja, že v osnovi skuša reševati zgolj problem **odkritih pritiskov** na volilca, ne pa tudi problema **prikrite kršitve volilne tajnosti**.

Kaj ne gre pri i-volitvah le za nadaljevanje ideje o glasovanju po pošti?

- Po pošti lahko glasujejo:
  - osebe, ki so na zdravljenju v bolnišnicah;
  - oskrbovanci domov za starejše, ki nimajo stalnega prebivališča v domu;
  - volilci, ki so na dan glasovanja v tujini.
- Volitev po pošti se udeležuje le **omejen krog ljudi**, poleg tega gre za **izjemo**, ki glasovanje omogoča posebnim, deprivilegiranim skupinam.
- Pri i-volitvah princip glasovanja in nekontroliranega volilnega okolja potencialno prenašamo na **celotno populacijo volilcev**.

Ocena učinkovitosti in smiselnosti uvajanja i-volitev

1. Kaj skušamo zaščititi oz. izboljšati z uvedbo i-volitev?
2. Katere so težave z obstoječim načinom glasovanja?
3. Kako dobro uvedba i-volitev lajša te težave?
4. Katere težave povzroča uporaba i-volitev?
5. Kakšne dileme in kakšno tehtanje (ang. *trade-off*) predpostavlja uvedba i-volitev?

Ocena učinkovitosti i-volitev

1. Kaj skušamo doseči oz. izboljšati z uvedbo i-volitev?

- Z uvedbo i-volitev skušamo izboljšati sistem glasovanja, povečati volilno udeležbo in posledično izboljšati demokracijo. Skušamo se tudi predstaviti kot moderna država.

2. Katere so težave z obstoječim načinom glasovanja?

- Zagovorniki uvedbe i-volitev navajajo dva sklopa težav: padanje volilne udeležbe in zanimanja za demokracijo ter dejstvo, da so klasične volitve staromodne (da je potrebno volilni proces modernizirati, itd.).

Ocena učinkovitosti i-volitev

3. Kako dobro uvedba i-volitev lajša te težave?

- Uvedba i-volitev po eni strani omogoča, da volilec glasuje od doma in se mu ni treba sprehoditi do volišča, kar v teoriji lahko dvigne volilno udeležbo.
- Projekt i-volitev pomeni tudi dobro promocijo tako za državo, kot za njeno politiko.

4. Katere težave povzroča uporaba i-volitev?

- Anonimnost ni več vgrajena v sistem, pač pa jo je potrebno zagotoviti z anonimizacijo. Država volilcu ne zagotavlja več varnega volilnega okolja. Manjša transparentnost sistema...

Ocena učinkovitosti i-volitev

5. Kakšne dileme in kakšno tehtanje (ang. *trade-off*) predpostavlja uvedba i-volitev?

- Po eni strani z uvedbo i-volitev pridobimo možnost večje udobnosti pri glasovanju, (malenkostno) se poveča volilna udeležba, projekt pa je dobra promocija za državo in njeno politiko.
- Po drugi strani pridobimo več potencialnih varnostnih ranljivosti in sistem, ki v osnovi ne zagotavlja tajnosti glasovanja, pač pa so za le-to potrebna dodatna pravna in organizacijska pravila.

Je uvedba i-volitev res samoumevna?

<http://www.elektronske-volitve.si>